

Doba uporabnosti in obraba orodij iz polikristaliničnega kubično kristaliziranega borovega nitrída (PCBN) pri struženju amorfno-kristaliničnih prevlek na osnovi železa

Ljubodrag Tanovic¹ – Pavao Bojanic^{1,*} – Radovan Puzovic¹ – Sergey Klimenko²

¹Univerza v Beogradu, Fakulteta za strojništvo, Srbija

²Institut V. Bakula za supertrde materiale pri Ukrajinski nacionalni akademiji znanosti, Ukrajina

Uporaba amorfno-kristaliničnih prevlek je v praksi precej omejena zaradi pomanjkanja znanstvenih podatkov o njihovih lastnostih pri mehanski obdelavi. V tehnični literaturi ni veliko del, ki obravnavajo mehansko obdelavo prevlek z amorfno-kristalinično strukturo. O vplivih značilnosti strukture amorfno-kristaliničnih prevlek na dobo uporabnosti in obrabo orodij ni praktično nobenih informacij. Namen predstavljene raziskave je preučitev vpliva pogojev obdelave in lastnosti strukture prevlek Fe₈₀B₂₀ in Fe₇₉Cr₁₆B₅ na življenjsko dobo in obrabo rezalnih orodij iz materiala PCBN-Ciborit.

Obdelava prevlek z odrezavanjem je v primerjavi z obdelavo monolitnih materialov enake kemične sestave in trdote bistveno zahtevnejša zaradi spreminjajočih se mehanskih lastnosti in velikosti dodatka za obdelavo, kakor tudi zaradi prisotnosti trdih delcev in por v strukturi materiala.

Odgovor na vprašanje o vplivih nehomogenosti materiala prevleke na dobo uporabnosti in obrabo orodja je ključnega pomena pri izbiri obratovalnih parametrov obdelovalnega stroja.

Izkazalo se je, da so opazovani mehanizmi obrabe orodja kompleksnega značaja, prevladujejo pa abrazivni mehanski, adhezivni in kemični procesi v območju odrezavanja. Na življenjsko dobo orodja pri spremenljivih pogojih struženja vplivata fazna sestava in nehomogena struktura prevleke. Zlasti pri struženju prevlek, izdelanih po postopku plamenskega nabrizgavanja z elektrodo Fe₈₀B₂₀, in prevlek, izdelanih po postopku obločnega nabrizgavanja z elektrodo Fe₇₉Cr₁₆B₅, je bila najmanjša obraba in najdaljša doba uporabnosti orodja dosežena pri rezalnih hitrostih $v = 1,1$ do $1,2$ m/s in pri cepilnem kotu $\gamma = -10^\circ$. Izkazalo se je, da sprememba cepilnega kota iz $\gamma = 0$ na -10° nima večjega vpliva na dobo uporabnosti orodja, v nasprotju s primerom, ko je kot $\gamma = -20^\circ$.

Pri struženju z rezalnimi hitrostmi $v > 1,2$ m/s je vpliv podajanja na dobo uporabnosti orodja večji. Povečanje podajanja namreč povzroči zvišanje temperature v območju rezanja, s tem pa intenzivnejše kemične reakcije in odstranjevanje enostavno taljivih produktov iz območja rezanja in z orodij.

Prihodnje raziskave bodo usmerjene v dve področji. Prvo področje je razvoj tehnologij nanašanja prevlek z zahtevanimi mehanskimi in fizikalno-kemijskimi lastnostmi na strojne elemente brez naknadne obdelave, drugo področje pa obsega razvoj novih materialov in orodij za primere, ko se obdelavi ni mogoče izogniti.

Predstavljeni rezultati raziskave pojasnjujejo pojave pri interakciji med orodjem in prevleko na primeru dobe uporabnosti in obrabe orodja PCBN-Ciborit, ki so uporabni tudi v praksi.

©2011 Strojniški vestnik. Vse pravice pridržane.

Keywords: PCBN, struženje, območje rezanja, obraba orodja, doba uporabnosti orodja, amorfno-kristalinična prevleka